

В цілому результати проведеного обстеження жінок, які страждають на ГЕ, дозволили зробити висновок, що наявні в них характерологічні й особистісні особливості свідчать про брак індивідуально-психологічних ресурсів адаптації, що обумовлює коморбідні основному захворюванню порушення їх психологічного благополуччя та деформацію подружньої взаємодії, що необхідно враховувати під час розроблення комплексних програм реабілітації хворих з даною патологією.

Список літератури

1. Адамян Л. В. Клинико-эмбриологические аспекты эндометриоз-ассоциированного бесплодия (обзор литературы) / Л. В. Адамян, Е. А. Коган, Е. А. Калинина // Проблемы репродукции. — 2010. — № 5. — С. 47—51.
2. Насырова Р. Ф. Психическое здоровье женщин с гинекологической патологией (клинико-патогенетический, социально-психологический и реабилитационный аспекты) : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра мед. наук : спец.: 14.01.06; 14.03.03 / Насырова Регина Фаритовна; Федеральное бюджетное государственное учреждение «Научно-исследовательский институт психического здоровья» Сибирского отделения Российской академии медицинских наук. — Томск, 2012. — 50 с.
3. Потемкина Е. А. Особенности медико-психологических характеристик и симптоматика непсихотических психических расстройств при хронических гинекологических заболеваниях

ях : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. мед. наук : спец.: 19.00.04; 14.01.06 / Потемкина Елена Анатольевна; Санкт-Петербургский научно-исследовательский психоневрологический институт им. В. М. Бехтерева. — СПб., 2012. — 25 с.

4. Кришталь Е. В. К вопросу о комплексности реабилитации в гинекологической практике / Е. В. Кришталь, В. В. Свиридова // Сучасні методи лікуванні захворювань психогенного походження (XIII Платонівські читання): Матеріали науково-практичної конференції. — Харків, 2010. — С. 111—113.

5. Маркова М. В. Система медико-психологической реабилитации женщины, перенесших оперативные вмешательства на внутренних половых органах: мишени, этапы, эффективность / М. В. Маркова, Е. В. Кришталь, В. В. Свиридова // Психиатрия, психотерапия и клиническая психология. — 2012. — № 3 (09). — С. 35—43.

6. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. — Самара: Издательский дом «БАХРАХ», 1999. — 672 с.

7. Березин Ф. Б. Методика многостороннего исследования личности / Ф. Б. Березин, М. Л. Мирошников, Р. В. Рожнец. — М.: Медицина, 1976. — 186 с.

Надійшла до редакції 14.08.2013 р.

ЧИСТОВА Ольга Олександрівна, головний лікар медичного центру «Союз», м. Харків, e-mail: souzkharkov@gmail.com
CHYSTOVA Olga, MD, Head doctor of "Souz" medical clinic, Kharkiv, e-mail: souzkharkov@gmail.com

УДК 615.1:351.761

В. В. Шаповалов, О. В. Шувера
**ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ (F10.2)
РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ НА ЗАСАДАХ СУДОВОЇ ФАРМАЦІЇ**

V. V. Shapovalov, E. V. Shuvera
**ВНЕДРЕНИЕ МЕРОПРИЯТИЙ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ АЛКОГОЛЬНОЙ ЗАВИСИМОСТИ (F10.2)
РЕГИОНАЛЬНОГО УРОВНЯ НА ОСНОВЕ СУДЕБНОЙ ФАРМАЦИИ**

V. V. Shapovalov, E. V. Shuvera
**IMPLEMENTING MEASURES PREVENTING ALCOHOL DEPENDENCE (F10.2)
REGIONAL LEVEL ON PRINCIPLES OF FORENSIC PHARMACY**

У статті наведено результати дослідження щодо удосконалення заходів протидії поширенню алкогольної залежності (F 10.2), які впроваджено на регіональному рівні. Використано мультидисциплінарний підхід із включенням методики судової фармації, доказової медицини, доказової фармації, фармацевтичного і медичного законодавства в системі медичного та фармацевтичного права.

Ключові слова: судова фармація, медичне та фармацевтичне право, доказова медицина, доказова фармація, алкогольна залежність (F 10.2), медичне та фармацевтичне законодавство

В статье приведены результаты исследования по усовершенствованию мер противодействия распространению алкогольной зависимости (F 10.2), которые внедрены на региональном уровне. Использован мультидисциплинарный подход с включением методики судебной фармации, доказательной медицины доказательной фармации, фармацевтического и медицинского законодательства в системе медицинского и фармацевтического права.

Ключевые слова: судебная фармация, медицинское и фармацевтическое право, доказательная медицина, доказательная фармация, алкогольная зависимость (F 10.2), медицинское и фармацевтическое законодательство

A multidisciplinary approach aimed at scientific and practical study countermeasures prevalence of alcohol abuse through the development of integrated regional programs, processing socially oriented schemes of the pharmaceutical correction of the alcohol withdrawal symptoms and improvement of pharmaceutical and health legislation in the health and pharmaceutical law. According to the proposed comprehensive program for prevention of alcohol abuse (F10.2) in cooperation with the working group drew up the basic steps: establish cooperation and coordinate the work of healthcare, law enforcement, social services and educational institutions etc.

Keywords: forensic pharmacy, medical and pharmaceutical law, evidence-based medicine, evidence-based pharmacy, alcohol dependence (F10.2), medical and pharmaceutical legislation

Алкогольна залежність (АЗ) — це захворювання, що його спричиняє систематичний прийом психоактивної речовини (ПАР) алкоголю, яке характеризується

наявністю патологічного потягу до алкогольних напоїв і призводить до психічних, фізичних, поведінкових розладів, руйнації соціальних відносин особистості, котра страждає від цього захворювання [1]. У міжнародній

класифікації хвороб 10-го перегляду діагноз «алкогольна залежність» виділена в окремий код F10, а її ускладнення — у додаткові коди, серед яких слід особливо відзначити код F10.2 — «хронічна алкогольна залежність» [4—6]. В структурі АЗ (F10.2) вкрай небезпечним для життя пацієнта є розвиток алкогольного абстинентного синдрому (ААС) з характерними психічними і соматичними хворобливими симптомами, які виникають при утриманні від прийому алкоголю (безсоння, жажливі сні, тривога, неспокій, галюцинації, тремор, хворобливі відчуття у внутрішніх органах, алкогольний делірій), що можуть призвести до летальних випадків серед алкопацієнтів [2, 3, 7].

Дані наукової літератури свідчать, що високий рівень розвитку АЗ серед працеспроможного населення спостерігається в Бразилії, Казахстані, Мексиці, Російській Федерації, Південній Африці та Україні, що є причиною більш ніж 4,00 % всіх смертей у світі. АЗ — це хвороба, яка вражає працеспроможний шар населення віком від 15 до 59 років. В Україні розповсюдження АЗ обумовлено зловживанням міцних напоїв, які вміщують алкоголь, впливом економічної ситуації в країні та складає 15,60 літрів на особу на рік, що більше ніж в 2 рази перевищує середній світовий показник вживання алкогольних напоїв [8, 11, 12].

Незважаючи на існування державних програм щодо протидії поширенню АЗ серед населення України, показники захворюваності на цю хворобу за останні роки тільки збільшуються, а також зростають наслідки у вигляді вчинення правопорушень під впливом ПАР алкоголю [9, 10]. Цей факт вказує на необхідність розроблення мультидисциплінарного підходу щодо протидії АЗ та її ускладнень на регіональному рівні, що і склало мету роботи.

Під час проведення дослідження було використано емпіричні об'єкти дослідження, зокрема: нормативно-правові документи з обігу ПАР трьох класифікаційно-правових груп (алкоголь, отруйні лікарські засоби, лікарські засоби загальної групи); типові приклади із судово-фармацевтичної практики; судово-фармацевтична характеристика осіб, які хворіють на розлади психіки і поведінки внаслідок вживання алкоголю; інструкції для медичного застосування лікарських засобів, які застосовуються у схемах фармакокорекції АЗ. В ході дослідження використано загально прийняті методи: нормативно-правового, документального, системного, судово-фармацевтичного, графічного аналізу.

Для досягнення поставленої мети було обрано мультидисциплінарний підхід — на засадах медичного та фармацевтичного права в рамках судової фармації, доказової медицини, доказової фармації та медичного і фармацевтичного законодавства удосконалити заходи протидії при АЗ (F10.2), а саме — провести судово-фармацевтичний моніторинг нелегального обігу ПАР та правопорушень, вчинених особами у стані алкогольного сп'яніння в Україні та на регіональному рівні (судова фармація); розробити соціально орієнтовані схеми фармакокорекції ААС в структурі АЗ (доказова медицина і фармація); запропонувати організаційно-правові заходи нормотворчості щодо протидії АЗ на регіональному рівні (фармацевтичне та медичне законодавство), що наведено на рис. 1.

Рис. 1. Напрямки дослідження

Результати судово-фармацевтичних досліджень останніх років щодо розповсюдження АЗ в Україні вказують на той факт, що існуючі методи попередження АЗ потребують комплексного удосконалення та змінення. Виявлення цього факту дало можливість запропонувати мультидисциплінарний підхід до розробки комплексної програми щодо протидії АЗ з використанням фармацевтичного та медичного законодавства, доказової медицини та доказової фармації, судової фармації в рамках медичного та фармацевтичного права. Запропонована комплексна програма протидії АЗ (F10.2) включає в себе 3 вектори, які спрямовані на наукове та практичне обґрунтування заходів протидії при алкогольній залежності шляхом створення соціально орієнтованих схем фармакокорекції та розробки комплексних регіональних програм з позиції судової фармації та удосконалення фармацевтичного законодавства щодо порядку обігу отруйних ЛЗ в системі фармацевтичного права. Кожний із векторів комплексної програми протидії АЗ включає в себе два напрямки(рис. 2).

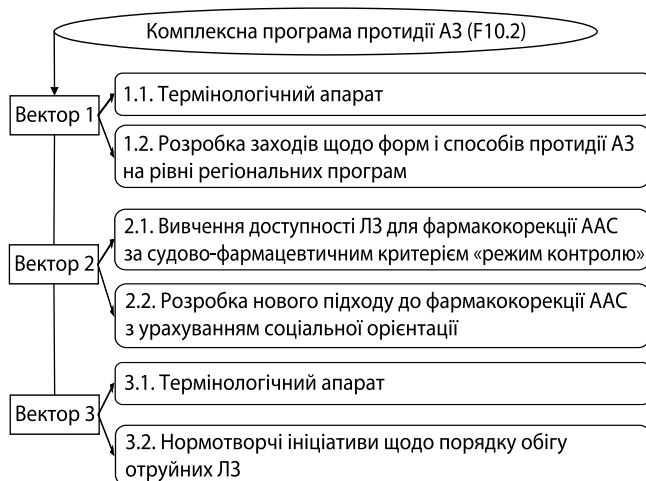

Рис. 2. Зміст мультидисциплінарного підходу до комплексної програми протидії алкогольній залежності (F10.2)

Відповідно до запропонованої комплексної програми протидії АЗ (F 10.2) в рамках співпраці із робочою групою було розроблено заходи щодо протидії алкогольної залежності (F 10.2), які затверджено наказом Головного управління охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації № 857 від 28.12.2012 р., зокрема:

- налагодити взаємодію та скоординувати роботу із закладами охорони здоров'я, органами внутрішніх справ, соціальними службами і закладами освіти;
- створити банк даних про кількість осіб, які зловживають ПАР алкоголем та перебувають на профілактичному і диспансерному обліку в закладах охорони здоров'я;
- розробити відомчий порядок обліку осіб, які зловживають ПАР алкоголем;
- вносити до профілактичного обліку осіб, які зловживають ПАР алкоголем;
- надавати допомогу дітям, спрямовану на позбавлення від АЗ, після виписки з лікувально-профілактичних закладів;
- налагодити надання медико-фармацевтичної та соціально-економічної допомоги дітям, які зловживають ПАР алкоголем, для недопущення розповсюдження алкогольної залежності;
- постійно проводити судово-фармацевтичний і наркологічний моніторинг ситуації у сфері боротьби з незаконним обігом ПАР різних класифікаційно-правових груп і ефективності здійснення заходів реагування на таку ситуацію;
- удосконалити систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації медичних, фармацевтичних, педагогічних, соціальних працівників інших служб з питань протидії поширенню АЗ;
- започаткувати заходи щодо розроблення програми замісної терапії для неповнолітніх.

За результатами роботи запропоновано мультидисциплінарний підхід, направлений на наукове та практичне обґрунтування заходів протидії при АЗ шляхом розроблення комплексних регіональних програм, опрацювання соціально орієнтованих схем фармакокорекції ААС та удосконалення фармацевтичного та медичного законодавства в системі медичного і фармацевтичного права.

Список літератури

1. Алкоголізм як судово-фармацевтична проблема: фармакотерапія лікарськими засобами, які відпускаються за рецептом лікаря / [В. О. Шаповалова, В. В. Шаповалов, Ю. В. Васіна, О. В. Шувера] // Довженківські читання. Реалістичні цілі лікування та якість життя хворих наркологічного профілю: матеріали XI Укр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 92-й річниці з дня народження Засл. лікаря України, Народного лікаря СРСР О. Р. Довженка, 12—13 квіт. 2010 р. — Х., 2010. — С. 120.

ШАПОВАЛОВ Валентин Валерійович, кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри медичного та фармацевтичного права, загальної і клінічної фармації Харківської медичної академії післядипломної освіти, адвокат, e-mail: krisa83@bk.ru.

ШУВЕРА Олена Володимирівна, дисертант кафедри медичного та фармацевтичного права, загальної і клінічної фармації Харківської медичної академії післядипломної освіти, e-mail: krisa83@bk.ru.

2. Фармацевтичне право та фармацевтичне законодавство: особливості порядку роботи з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами на етапі ліцензування та використання в закладах охорони здоров'я / [В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, О. В. Шувера, А. О. Казяйчева] // Сучасні проблеми дерматовенерологічної і косметологічної допомоги в умовах реформування охорони здоров'я : зб. наук. праць. — Х., 2009. — С. 322—324. — (Додаток до Вісника ХНУ імені В. Н. Каразіна; серія «Медицина»).

3. Шаповалов В. В. Судово-фармацевтичні дослідження розповсюдження адиктивних розладів здоров'я та нелегального обігу психоактивних речовин на території Хмельницької області / В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, О. В. Шувера // Український журнал клінічної та лабораторної медицини. — 2010. — Т. 5, № 1. — С. 29—32.

4. Шаповалов В. В. Судова фармація: обіг психоактивної речовини алкоголю: метод. реком. з грифом ДСК / В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, О. В. Шувера. — Х.: ВБ «Фактор», 2013. — 20 с.

5. Шаповалов В. В. (мол.). Судова та доказова фармація: моніторинг проблеми алкогольної залежності у західному регіоні країни / В. В. Шаповалов (мол.), О. В. Шувера // Наукові дослідження та їх практичне застосування. Сучасний стан та шляхи розвитку 2013 : зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф., 3—15 жовт. 2013 р. — Одеса : Куприенко, 2013. — Т. 38, вип. 2. — С. 11—14.

6. Шаповалова В. О. Судова і доказова фармація: особливості формування алкогольної залежності / В. О. Шаповалова, В. В. Шаповалов, О. В. Шувера // Український вісник психоневрології. — 2010. — Т. 18, вип. 2 (63), додаток. — С. 57—59.

7. Шаповалова В. О. Судово-фармацевтичне вивчення наркозлочинності і адиктивних розладів здоров'я на регіональному рівні / В. О. Шаповалова, В. В. Шаповалов, О. В. Шувера // Післядипломна підготовка спеціалістів фармації за організаційно-економічним напрямком: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 2—3 черв. 2010 р. — Х., 2010. — С. 92—93.

8. Шаповалова В. О. Судово-фармацевтичні дослідження захворюваності на алкогольну залежність на державному та регіональному рівні / В. О. Шаповалова, В. В. Шаповалов, О. В. Шувера // Український вісник психоневрології. — 2011. — Т. 19, вип. 2 (63), додаток. — С. 130—132.

9. Шаповалов В. В. (мол.). Судово-фармацевтичне вивчення стану здоров'я населення у Хмельницькій області / В. В. Шаповалов (мол.), О. В. Шувера // Фармацевтичний журнал. — 2011. — № 2. — С. 36—38.

10. Шувера О. В. Судова фармація: моніторинг розвитку алкогольної залежності та рівень захворюваності на психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю на території Хмельницької області / О. В. Шувера // Актуальні питання створення нових лікарських засобів : Всеукр. наук.-практ. конф. студ. та мол. вчених, присвяч. пам'яті д-ра фарм. та хім. наук, проф. М. О. Валяшко (до 140-річчя від дня народження), 21—22 квіт. 2011 р. : тези доп. — Х., 2011. — С. 529.

11. Development of algorithms forensic training pharmaceutical seizures from illegal substances an element of patient protection / [Shapovalov V. V. (Jr.), Shapovalova V. A., Shapovalov V. V., Shuvera E. V.] // European Applied Sciences. — 2013. — Vol. 2, № 5. — P. 197—199.

12. Shapovalov V. V. (Jr.), Shuvera O. V. Forensic and evidence pharmacy: monitoring problems of alcohol dependence either western region of the country in Scientific research and its practical application edited by A. G. Shibaev, A. D. Fedorova [Electronic resource]. — Access to the document: <http://www.sworld.com.ua/e-journal/Oct.11201.pdf>.

Надійшла до редакції 14.10.2013 р.

SHAPOVALOV Valentin Valerievich, PhD in Pharmaceutical Sciences, Associate Professor of Department medical and pharmaceutical Law, general and clinical Pharmacy of the Kharkiv medical Academy of Postgraduate Education, advocate, e-mail: krisa83@bk.ru.

SHUVERA Elena Vladimirovna, Competitor for PhD degree of Department medical and pharmaceutical Law, general and clinical Pharmacy of the Kharkiv medical Academy of Postgraduate Education, e-mail: krisa83@bk.ru.